

Сумський державний педагогічний університет
імені А.С.Макаренка

фізико-математичний факультет

Кафедра бізнес-економіки та адміністрування

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач аспірантури і докторантури
Ірина ЧИСТЯКОВА
« 5 » *вересня* 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Методологічні основи наукових досліджень (за темою дисертації)

галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

спеціальність 051 Економіка

Освітньо-наукова програма Економіка

Мова навчання українська

Погоджено науковою радою Сумського
державного педагогічного університету
імені А. С. Макаренка

« 5 » *вересня* 2024 р

Голова
Оксана Боряк д.п.н., проф. Оксана БОРЯК

Суми – 2024

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Третій (освітньо-науковий) ступінь	Обов'язкова	
		Рік підготовки:	
1-й		1-й	
Семестр			
2-й		2-й	
Лекції			
год.		год.	
Практичні, семінарські			
год.		год.	
Індивідуальні			
30 год.		10 год.	
Самостійна робота			
60 год.		80 год.	
Консультації:			
год.	год.		
Загальна кількість годин - 90	Вид контролю: залік		

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Методологічні основи наукових досліджень (за темою дисертації)» є складовою частиною циклу загальної підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня «доктор філософії» до професійної діяльності в галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 Економіка.

Метою викладання навчальної дисципліни «Методологічні основи наукових досліджень (за темою дисертації)» є оволодіння теоретичними знаннями й набуття практичних навичок щодо проведення наукових досліджень, обробки, аналізу й визначення та представлення результатів наукових досліджень з теми дисертації.

Завданнями навчальної дисципліни «Методологічні основи наукових досліджень (за темою дисертації)» є:

- набуття знань про особливості організації та проведення наукової та науково-дослідницької роботи;
- оволодіння засобами пошуку та формування ідей щодо наукової діяльності;
- отримання уявлення про організацію та діяльність сучасних наукових закладів;
- навчання практичним навичкам роботи з науковою літературою;
- формування системи вмінь щодо використання методології досліджень, у процесі підготовки дисертаційної роботи;
- застосування творчого дослідницького підходу до організації наукової діяльності;
- формулювання перспектив подальших наукових досліджень у галузі економіки;
- розвиток професійної компетентності, аналітичного і критичного мислення та здатності до самовдосконалення.

Засвоєння програмного матеріалу дисципліни «Методологічні основи наукових досліджень (за темою дисертації)» забезпечує оволодіння такими інтегральною, загальними та спеціальними (фаховими) компетентностями відповідно до освітньо-наукової програми «Економіка»:

ІК. Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми у сфері економіки, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики.

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК02. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК05. Здатність розв'язувати комплексні проблеми економіки на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.

СК03. Здатність використовувати сучасні методології, методи та інструменти емпіричних і теоретичних досліджень у сфері економіки, методи

комп'ютерного моделювання, сучасні цифрові технології, бази даних та інші електронні ресурси, спеціалізоване програмне забезпечення у науковій та науково-педагогічній діяльності.

СК05. Здатність виявляти, поглиблено аналізувати та вирішувати проблеми дослідницького характеру у сфері економіки з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень, у тому числі з питань європейської та євроатлантичної інтеграції.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Вивчення навчальної дисципліни «Методологічні основи наукових досліджень (за темою дисертації)» базується на засадах інтеграції теоретичних та практичних знань із дисциплін, що вивчалися на попередньому другому (магістерському) рівні вищої освіти, як-от: «Методологія системного підходу та бізнес-аналізу інформації» та інші.

3. Результати навчання за дисципліною

Результати навчання за дисципліною «Методологічні основи наукових досліджень (за темою дисертації)» передбачають такі освітні і професійні компетентності, що включають: готовність до роботи з науково-дослідницькими документами; здатність до засвоєння нормативно-правової бази проведення наукових та науково-дослідних робіт в Україні; впровадження наукових розробок; готовність до застосування набутих знань у професійній діяльності; здатність брати участь у професійних дискусіях та інтерактивних обговореннях, логічно аргументуючи власну точку зору; володіння практичними способами пошуку наукової та професійної інформації з використанням сучасних комп'ютерних засобів, мережових технологій, баз даних і знань; володіння дослідницькими навичками щодо вивчення актуальних проблем економіки.

ПРН 1	Мати передові концептуальні та методологічні знання з економіки, управління соціально-економічними системами і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення фундаментальних і прикладних досліджень на рівні світових досягнень з відповідного напрямку.
ПРН 2	Глибоко розуміти базові (фундаментальні) принципи та методи економічних наук, а також методологію наукових досліджень, створювати нові знання у сфері економіки з метою досягнення економічного та соціального розвитку в умовах глобалізації.
ПРН 3	Розробляти та досліджувати фундаментальні та прикладні моделі соціально-економічних процесів і систем, ефективно використовувати їх для отримання нових знань та/або створення інноваційних продуктів у економіці та дотичних міждисциплінарних напрямках.
ПРН 9	Формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу, емпіричних досліджень і математичного та/або комп'ютерного моделювання, наявні літературні дані.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Кількість балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90 – 100	Здобувач освіти глибоко й упевнено засвоїв увесь матеріал, послідовно, логічно вірно його відтворює. Може пов'язати теоретичні та практичні сторони дисципліни, вільно відповідає на нестандартні запитання, показує знання монографічного матеріалу з питання, вірно обґрунтовує наукові поняття, володіє навичками виконання практичних завдань, виявляє вміння самостійно узагальнювати матеріал, не допускає при цьому помилок
82 - 89	Здобувач освіти знає програмний матеріал, не допускає суттєвих недоліків у відповіді, може вірно використовувати теоретичні положення й володіє навичками при виконанні практичних завдань
74 - 81	
64 - 73	Здобувач освіти засвоїв лише основний матеріал, але погано орієнтується в окремих положеннях, припускається помилок або неточностей у формулюваннях, порушує логіку та послідовність у викладенні програмного матеріалу та має складнощі при виконанні практичних завдань
60 - 63	
35-59	Здобувач освіти не володіє знаннями щодо значної частини програмного матеріалу, припускається суттєвих помилок, з великими труднощами виконує практичну роботу
1 - 34	

Розподіл балів

Поточний контроль															Разом	Сума
T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	T 7	T 8	T 9	T 10	T 11	T 12	T 13	T 14	T 15		
Поточний контроль															45	100
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3		
Контроль самостійної роботи															55	
4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	3	3	3	3	3		

T 1, T 2 ... T 4 – теми

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	
60 - 63	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Залік, презентації результатів виконаних завдань та наукових досліджень.

6. Програма навчальної дисципліни

6.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

Тема 1. Особливості здійснення наукового порівняльного економічного дослідження

Сутність порівняльного економічного дослідження. Мета порівняльного економічного дослідження. Проблеми проведення порівняльного економічного дослідження.

Тема 2. Структура наукового порівняльного економічного дослідження

Загальна схема наукового порівняльного економічного дослідження. Композиція наукового порівняльного економічного дослідження. Структура дисертації.

Тема 3. Етапи науково-дослідної роботи за темою дисертації

Вибір (постановка) теми або проблеми дослідження. Ознайомлення із станом обраної для дослідження проблеми. Вимоги до формулювання теми дослідження. Уточнення проблеми (теми) і складання програми дослідження. Систематичне накопичення дослідних матеріалів. Зведення (опрацювання) результатів дослідження. Теоретичний аналіз результатів дослідження. Літературне оформлення результатів дослідження. Упровадження результатів дослідження у практику. Оцінювання значущості результатів дослідження.

Тема 4. Особливості наукового пошуку під час проведення наукового дослідження

Наукова інформація та її джерела. Роль інформації у наукових дослідженнях та класифікація наукових документів. Структура та призначення наукових документів. Принципи збору інформаційного матеріалу, робота із джерелами інформації.

Тема 5. Технологія роботи над змістом дисертації

Послідовність роботи над дисертацією. Визначення теми, об'єкту, предмету дослідження, його мети й завдань. Складання плану дисертації та підбір літератури. Організація праці під час проведення наукових досліджень.

Тема 6. Категоріальний апарат наукового дослідження з теми

Основні поняття та визначення. Сутність та складові категоріального апарату. Теоретична робота з уточнення тлумачень понять, недопустимість довільного вживання термінів.

Тема 7. Теоретичні методи дослідження за темою дисертації

Сутність теоретичних методів наукового дослідження. Характеристика основних теоретичних методів наукового дослідження. Особливості логічного та хронологічного підходів під час проведення теоретичних досліджень.

Тема 8. Емпіричні методи дослідження за темою дисертації

Сутність емпіричних методів наукового дослідження. Характеристика

основних емпіричних методів наукового дослідження. Особливості логічного та хронологічного підходів під час проведення емпіричних досліджень.

Тема 9. Метод моделювання у процесі виконання наукового дослідження за темою дисертації

Моделювання як метод наукового пізнання. Сутність моделювання. Моделі в науковому дослідженні. Класифікація моделей.

Тема 10. Особливості та форми впровадження результатів дослідження

Основні вимоги до опублікування результатів досліджень. Структура наукових праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації. Вимоги до написання монографій та наукових статей. Апробація та впровадження результатів дисертації.

Тема 11. Особливості аналізу стану дослідженості наукової проблеми

Обґрунтування підходів до проведення аналізу стану дослідженості наукової проблеми. Функції аналізу наукової літератури. Методика читання наукової літератури. Основні завдання огляду літератури. Основні критерії правильності написання огляду.

Тема 12. Завдання формування джерельної бази дослідження

Визначення джерельної бази дослідження. Культура роботи з джерелами дослідження. Різновиди класифікації джерел. Методика збору наукової інформації. Основні завдання огляду літератури. Етапи та вимоги створення джерельної бази дослідження. Основні форми методики аналізу джерельної бази дослідження.

Тема 13. Методологія досліджень воєнного та повоєнного станів

Методи діагностики воєнного та повоєнного станів. Підходи і моделі відновлення економіки України.

Тема 14. Особливості проведення експерименту в економічному дослідженні

Економічний експеримент як метод наукового дослідження, експериментальні чинники. Види і типи економічних експериментів. Характеристика економічного експерименту. Послідовність проведення економічного експерименту. Методика обробки результатів дослідження.

Тема 15. Науково-методичні підходи до написання дисертаційної роботи

Прийоми викладення матеріалів наукового дослідження. Тези та аргументи в науковому дослідженні. Гіпотеза дослідження. Особливості написання та складові вступу до дисертації. Робота над розділами дисертації. Висновки до дисертації та взаємозв'язок «завдання – наукова новизна – висновки». Мова та стиль викладу матеріалу. Авторське виконання дисертації і плагіат.

6.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин												
	Денна форма					Заочна форма							
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі						
		Лекції	Практ.з.	Індивід.з.	Конс.		Самост.р	Лекції	Практ.з.	Індивід.з.	Конс.	Самост. р.	
Тема 1. Особливості здійснення наукового порівняльного економічного дослідження	6			2		4	6			2			4
Тема 2. Структура наукового порівняльного економічного дослідження	6			2		4	6						6
Тема 3. Етапи науково-дослідної роботи за темою дисертації	6			2		4	6						6
Тема 4. Особливості наукового пошуку під час проведення наукового дослідження	6			2		4	6			2			4
Тема 5. Технологія роботи над змістом дисертації	6			2		4	6						6
Тема 6. Категоріальний апарат наукового дослідження з теми	6			2		4	6						6
Тема 7. Теоретичні методи дослідження за темою дисертації	6			2		4	6			2			4
Тема 8. Емпіричні методи дослідження за темою дисертації	6			2		4	6						6
Тема 9. Метод моделювання у процесі виконання наукового дослідження за темою дисертації	6			2		4	6						6
Тема 10. Особливості та форми впровадження результатів дослідження	6			2		4	6			2			4
Тема 11. Особливості аналізу стану дослідженості наукової проблеми	6			2		4	6						6
Тема 12. Завдання формування джерельної бази дослідження	6			2		4	6						6
Тема 13. Робота з уточнення тлумачень понять з теми дослідження	6			2		4	6			2			4
Тема 14. Особливості проведення експерименту в економічному дослідженні	6			2		4	6						6
Тема 15. Науково-методичні підходи до написання дисертаційної роботи	6			2		4	6						6
Усього годин	90			30		60	90			10			80

Теми індивідуальних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Особливості здійснення наукового порівняльного економічного дослідження	2	2
2	Структура наукового порівняльного економічного дослідження	2	
3	Етапи науково-дослідної роботи за темою дисертації	2	
4	Особливості наукового пошуку під час проведення наукового дослідження	2	2
5	Технологія роботи над змістом дисертації	2	
6	Категоріальний апарат наукового дослідження з теми	2	
7	Теоретичні методи дослідження за темою дисертації	2	2
8	Емпіричні методи дослідження за темою дисертації	2	
9	Метод моделювання у процесі виконання наукового дослідження за темою дисертації	2	
10	Особливості та форми впровадження результатів дослідження	2	2
11	Особливості аналізу стану дослідженості наукової проблеми	2	
12	Завдання формування джерельної бази дослідження	2	
13	Методологія досліджень воєнного та повоєнного станів	2	2
14	Особливості проведення експерименту в економічному дослідженні	2	2
15	Науково-методичні підходи до написання дисертаційної роботи	2	
Разом		30	10

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Особливості здійснення наукового порівняльного економічного дослідження	4	4
2	Структура наукового порівняльного економічного дослідження	4	6
3	Етапи науково-дослідної роботи за темою дисертації	4	6
4	Особливості наукового пошуку під час проведення наукового дослідження	4	4
5	Технологія роботи над змістом дисертації	4	6
6	Категоріальний апарат наукового дослідження з теми	4	6
7	Теоретичні методи дослідження за темою	4	4

	дисертації		
8	Емпіричні методи дослідження за темою дисертації	4	6
9	Метод моделювання у процесі виконання наукового дослідження за темою дисертації	4	6
10	Особливості та форми впровадження результатів дослідження	4	4
11	Особливості аналізу стану дослідженості наукової проблеми	4	6
12	Завдання формування джерельної бази дослідження	4	6
13	Методологія досліджень воєнного та повоєнного станів	4	4
14	Особливості проведення експерименту економічному дослідженні	4	6
15	Науково-методичні підходи до написання дисертаційної роботи	4	6
Разом		60	80

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Войтович, Р. В. (2010). *Філософські проблеми наукового пізнання (опорний конспект)*: Навчальний посібник. К.
2. Колесников О. В. (2011) *Основи наукових досліджень* : навч. посіб. К. : Центр учбової літератури. 144 с.
3. *Конспект лекцій з курсу «Методика виконання дисертаційної роботи (PhD Thesis Prospectus)» для здобувачів наукового ступеня доктора філософії* (2019). І. Я. Омецинська (укл.). Тернопіль: ТНЕУ.
4. *Методологічні засади педагогічного дослідження*: монографія (2013). В. С. Курило, Є. М. Хриков (ред.). Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка».
5. *Методологія та організація наукових досліджень*: навч.-метод. Видання (2021). О.В.Галян. Луцьк : Вежа-Друк. 26 с.
6. *Наукова робота за темою магістерської дисертації*. Науково-дослідна робота за темою магістерської дисертації. Частина II: конспект лекцій (2016). Г. М. Розорінов, В. М. Співак. Київ: НТУУ «КПІ».
7. *Освіта і наука України в умовах воєнного стану*. (2023). Інформаційно-аналітичний збірник. Київ: Інститут освітньої аналітики. 64 с.
8. Самсонов В.В., Сільвестров А.М., Тачиніна О.М. (2022) *Методологія наукових досліджень та приклади її використання*: Навч. посібник. К. : НУХТ.385 с.
9. Тулайдан, В. (2017). *Основи наукових досліджень*. Ужгород.
10. Хриков, Є. М. (2015). Аналіз стану дослідженості наукової проблеми у галузі порівняльної педагогіки. *Український педагогічний журнал*, 4, 57-64.

11. Шейко, В. М., Кушнарєнко, Н. М. (2002). *Організація та методика науково-дослідницької діяльності*: Підручник. К.: Знання-Прес.

Додаткові:

12. Білуха М. Т. *Методологія наукових досліджень* : підруч. для бакалаврів, магістрантів і аспірантів екон. спец. вищ. навч. закл. Освіти (2002). К. : АБУ. 480 с.
13. Бірта Г. О. (2014) *Методологія і організація наукових досліджень*. [текст] : навч. посіб. / Г. О. Бірта, Ю.Г. Бургу. К. : «Центр учбової літератури». 142 с
14. Бистрицька А. К. *Основи наукових досліджень* : конспект лекцій (2012) Харків. 75 с.
15. *Основи методології та організації наукових досліджень*: Навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнтів (2010). За ред. А. Є. Конверського. К.: Центр учбової літератури. 352 с.
16. Юринець В. Є. (2011) *Методологія наукових досліджень* : навч. посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка. 178 с.

**9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення,
використання яких передбачає навчальна дисципліна**

ПК з доступом до мережі Інтернет та відповідним програмним забезпеченням. Мультимедійна аудиторія.